

ПРИХОВАНИЙ СКАРБ

Колись давно жив собі чоловік на ім'я Джек Гілберт, який — на жаль — не мій родич.

Джек Гілберт був прекрасним поетом, але якщо ви ніколи про нього не чули — не переймайтеся. Це не ваша провина. Його ніколи не цікавила слава. Але я знала про нього й палко його любила на поважній відстані, тож дозвольте мені тепер розповісти вам про нього.

Джек Гілберт народився у Піттсбурзі 1925 року й виростав посеред міського диму, шуму й промисловості. Замолоду він працював на фабриках і сталеливарнях, але ще в юному віці відчув поклик до писання поезії. І, ні на мить не вагаючись, відповів на нього. Він став поетом так, як інші стають ченцями: поезія була для нього релігійною практикою, актом любові, ціложиттєвою обітницею шукати благодаті й виходу за межі. Мені здається, що це чудовий спосіб стати поетом. Або, зрештою, стати будь-ким — прийняти до твого серця той поклик, що наповнює тебе життям.

Джек міг би прославитися, але його це не цікавило. Він мав талант і харизму, однак слава була йому байдужа. Перша збірка його поезії, опублікована 1962 року, здобула престижну нагороду «Ельські молоді поети» й була номінована на Пулітцерівську премію. Ба більше: він здобув прихильність не лише критиків, а й читачів — а це нелегкий подвиг для поета в сучасному світі. У ньому було щось таке, що приваблювало людей і не відпускало. Джек був вродливий, пристрасний, сексуальний,

неперевершено тримався на сцені. Магніт для жінок та ідол для чоловіків. Його фотографували для журналу «Vog» — розкішні, романтичні світлини. Люди втрачали через нього голову. Він міг бути рок-зіркою.

Натомість він зник. Не хотів, щоб надмірна метушня його відволікала. Через багато років Джек визнав, що знудився тоді через славу — не тому, що вона була аморальна чи розтлінна, а просто з тієї причини, що кожного дня відбувалося те саме. А йому хотілося чогось більш наповненого, більш своєрідного, більш різноманітного. Тому він і пішов. Перебрався до Європи і мешкав там двадцять років. Трохи в Італії, трохи в Данії, а найдовше — в хатині пастуха на вершині гори у Греції. Там він розмірковував над вічними таємницями, спостерігав за тим, як змінюється світло, і на самоті писав вірші. Він закохувався, долав перешкоди, здобував перемоги. Був щасливий. Якось перебивався, заробляв на хліб то так, то інак. Багато не потребував. Він дозволив, щоб його ім'я забули.

За два десятки років Джек Гілберт виринув на поверхню й опублікував ще одну збірку поезій. І літературний світ знову в нього закохався. Він міг стати знаменитим. Та знову зник — цього разу на десятиліття. То був його звичний ритм: самота, публікація чогось грандіозного, знову самота. Він був схожий на рідкісну орхідею, яка цвіте раз на багато років. Джек зовсім не дбав про свою популярність. (В одному з небагатьох інтерв'ю, що їх Гілберт дав за своє життя, поета запитали, як, на його думку, відірваність від видавничого світу вплинула на його кар'єру. Той засміявся і відповів: «Напевно, фатально»).

Я почула про Джека Гілберта тільки тому, що вже у літньому віці він повернувся до Америки і — з причин, про які я ніколи не дізнаюся, — почав викладати на кафедрі письменницької

майстерності в університеті Теннессі, що в Ноксвіллі. Наступного – 2005 – року, сталося так, що я почала викладати там же. (В університеті нашу кафедру жартома прозвали «кафедрою Гілбертів»). У своєму офісі – який колись належав Джекові Гілберту – я знайшла його книжки. Здавалося, що кімната була ще тепла від його присутності. Я читала його вірші й була вражена їхньою величчю, тим, як сильно його письмо нагадувало мені Вітмена. («Мусимо зважитися на задоволення, – писав він. – Мусимо мати впертість, щоб прийняти радість у безжалісному горнилі цього світу»).

Ми з ним мали однакове прізвище, працювали на тій же посаді й у тому ж офісі, навчали тих же студентів, і ось тепер я закохалася в його слова; цілком природно, він мене страшенно зацікавив. Я почала розпитувати всіх довкола: хто такий Джек Гілберт?

Студенти розповіли мені, що зроду не зустрічали більшого дивака. Він немовби не від світу цього, казали вони. Живе у стані безперервного зачудування і закликає жити так само. За їхніми словами, він не особливо навчив їх писати поезію, – а чому? – через задоволення. Через уперту радість. Він сказав їм, що вони мають намагатися жити творчо, аби опиратися безжалісному горнилу цього світу.

Та найпалкіше він закликав своїх студентів бути сміливими. Якщо вони не будуть сміливі, наголошував Джек, вони ніколи не досягнуть усієї височини своїх здібностей. Якщо вони не будуть сміливі, то ніколи не пізнають світ так глибоко, як той прагне, щоби його пізнали. Якщо вони не будуть сміливі, їхні життя залишаться дріб'язковими – геть не такими, якими їм хотілось би їх бачити.

Сама я так ніколи й не познайомилася з Гілбертом, а тепер це вже неможливо – 2012 року його не стало. Можливо,

я б могла поставити собі мету: розшукати його й побачитися з ним, поки він був живий, але мені ніколи не хотілося цього по-справжньому. (Досвід навчив мене бути обачною, коли йдеться про особисте знайомство з моїми героями: можна жакливо розчаруватися). Хай там як, а мені дуже подобалося, що він живе в моїй уяві як грандіозна та могутня постать, вибудована з його поезій та з історій, що я чула про нього. Отож я вирішила знатися з ним тільки так – за допомогою уяви. Там він і залишається зі мною аж до сьогодні: досі живий усередині мене, як мій внутрішній, немовби вимріяний, образ.

Але я ніколи не забуду слів, що їх реальний Джек Гілберт сказав комусь іншому – одній людині з плоті і крові, сором'язливій студентці з університету Теннесі. Ця молода жінка розповіла мені, що одного пообіддя, після заняття, Джек відвів її убік. Він похвалив її працю, а тоді запитав, чим вона збирається займатися в житті. Студентка нерішуче відповіла, що, мабуть, хотіла б стати письменницею.

Він усміхнувся до неї з безмежним співчуттям і запитав: «А ти маєш сміливість? Сміливість оприлюднити свою працю? Заховані в тобі скарби сподіваються, що ти відповіси так».